

ΤΑ ΦΡΕΣΚΑ

ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ 11^{ΟΥ}
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗ ΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ (Εργαστήριο Μ.Λ.Ε. στο Τ.Ε.)

Τ. 170 «Μ.Λ.Ε.» από 18 ως 22-12-17

«...και πως η γλώσσα που μιλώ δεν έχει αλφάβητο...» 1

Το Τι και το Γιατί

Δεξιότητες όπως η προσεκτική ακρόαση, η κατανόηση και αξιολόγηση πληροφοριών, η εφαρμογή μεθόδων αποκατάστασης ελλείψεων στην επικοινωνία μέσα στην τάξη αποτελούν σπουδαία συστατικά μάθησης (Ματσαγγούρας, 1998). Η διαλεκτική αντιπαράθεση ανάμεσα σε μαθητή και δάσκαλο, μα και μέσα στις ομάδες των μαθητών βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αυτόνομη εφαρμογή των παραπάνω δεξιοτήτων. Όσο πιο αυτόματες είναι οι δεξιότητες αυτές τόσο πιο επιτυχής είναι η μάθηση.

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι δεξιότητες του ομιλητή και ακροατή ακολουθούν εξελικτική πορεία ανάπτυξης. Τα παιδιά ως 9 χρονών έχουν την τάση να παραβλέπουν ελλείψεις στο περιεχόμενο προφορικών μηνυμάτων και να ανταποκρίνονται σε ελλιπή μηνύματα σαν να ήταν ακριβή (Αντωνοπούλου, 1999, Lloyd, Mann & Peers, 1998).

Η δύναμη της εικόνας, στις μέρες που ζούμε, έρχεται να μας θυμίσει ότι έχουμε στα χέρια μας άλλο ένα «εργαλείο» για να οδηγηθούμε σε πιο επιτυχημένη επικοινωνία- δίχως (πολλές) παρερμηνείες- και συνεπώς σε πιο ολοκληρωμένη και αποτελεσματική διδασκαλία και μάθηση.

Οι δεξιότητες κριτικής παρατήρησης του γύρω κόσμου, το «διάβασμα» των εικόνων του, είναι πλέον βασικές για να επιτευχθεί ο στόχος της (συν)εργασίας, στα πλαίσια της τάξης, του σχολείου και της ευρύτερης κοινωνίας.

Τα παιδιά στο σχολείο καλούνται να οργανωθούν σε ομάδες και να ερευνήσουν θέματα του ενδιαφέροντός τους, να επιλύσουν προβλήματα, να οργανώσουν, να εφαρμόσουν, να αξιολογήσουν και να επιδείξουν τη γνώση τους, στη βάση της ενιαιοποίησης και της διασύνδεσης της με την «έξω» ζωή (μέθοδος σχεδίου εργασίας).

Ένα πολυσυζητημένο πλαίσιο οργάνωσης της σχολικής εργασίας είναι αυτό που βασίζεται στη θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης (H. Gardner, 1983). Η νοημοσύνη δεν είναι μία και μοναδική (αυτή των τεστ I.Q.) μα έχει οκτώ τύπους, τους οποίους όλοι διαθέτουμε. Η γλωσσική και η λογικομαθηματική νοημοσύνη είναι οι δύο πιο «δουλεμένοι» τύποι στα σχολεία μας, σε σχέση με τους άλλους έξι.

Η μουσική (το αυτί και οι ήχοι), η κιναισθητική (το σώμα, η κίνηση και η αίσθηση), η χωρική (το μάτι και διαδοστάτες ή πολυδιάστατες εικόνες), η νατουραλιστική (οι αισθήσεις και η παρατήρηση και αξιοποίηση στοιχείων του περιβάλλοντος) και κυρίως η διαπροσωπική (εγώ-εμείς μέσα στην ομάδα) και ενδοπροσωπική νοημοσύνη (εγώ και ο εαυτός μου), μοιάζουν να προσκαλούνται, στην τάξη, περιχαρακωμένα (π.χ. το μάθημα της μουσικής, της γυμναστικής, των εικαστικών ή, της κοινωνικής αγωγής) ή μόνο σε σχέση με τη γλωσσική και λογικομαθηματική νοημοσύνη (π.χ. αξιολόγηση ή βαθμολόγηση για το πώς η ομάδα - διαπροσωπική- ή το άτομο -ενδοπροσωπική- δουλέψε σε μία γλωσσική άσκηση ή στη λύση ενός προβλήματος μαθηματικών).

Με μία προσεκτική εξέταση- και χωρίς να απορρίπτουμε τη μοναδικότητα του κάθε τύπου- μπορούμε να διακρίνουμε ότι οι έξι παραγκωνισμένες νοημοσύνες παραπέμπουν στην επικοινωνία μέσω της «εικόνας». Η εικόνα αυτή μπορεί να είναι το μουσικό «άγγιγμα» που μας δημιουργεί ένας ήχος, ένας ρυθμός ή μία μελωδία, η εικόνα του περιβάλλοντος χώρου με τα σχήματα, τα χρώματα, τα αρώματα και τις γεύσεις του και βέβαια η εικόνα των ανθρώπων γύρω μας, κοντά μας, δίπλα μας. Οι εικόνες αυτές λογίζονται δίχως λέξεις, ταξινομούνται, όμως, σε κώδικες δηλαδή σε οργανωμένα συστήματα συμβόλων και κανόνων έκφρασης. Είναι μία γλώσσα δίχως πολλές κουβέντες. Τα μηνύματα που φέρουν είναι πολύ δυνατά. Κάποιοι τα αισθάνονται, τα οσμίζονται, κάποιοι άλλοι όμως, μπορούν να τα διαβάζουν, να τα κάνουν κτήμα τους, να τα προχωρούν μια ανάσα πιο πάνω...
Στην εκπαίδευση μεπλούσιο ιστορικό βερμπαλισμού, δασκαλο-

κεντρισμού και άκρατου διαμαθητικού ανταγωνισμού και βαθμολογίας – η μη λεκτική επικοινωνία (Μ. Λ. Ε.) λησμονείται και περιορίζεται στα ελάχιστα. Οι συμμετέχοντες αναγκάζονται –πολλές φορές μέσα από τραυματικές εμπειρίες- να μάθουν πως να κάνουν ανελλιπώς την αποκρυπτογράφηση αφενός της «βουβής» εικόνας του περιβάλλοντος που βρέθηκαν να ζουν ή να εργάζονται και αφετέρου των «άλλων προσώπων» στην ομάδα τους για να μπορέσουν να αισθανθούν σχετική ασφάλεια και να εξελιχθούν επικοινωνώντας.

«Οι μη λεκτικοί κώδικες, λειτουργούν συνδυαστικά ...αν βασιστεί κανείς σε ένα μεμονωμένο μήνυμα και όχι στο συνδυασμό τους, ενδέχεται να παρερμηνεύσει τη σημασία ενός μη λεκτικού μηνύματος.

Οι κινήσεις του σώματος, οι χειρονομίες, οι εκφράσεις του προσώπου, τα φωνητικά χαρακτηριστικά της ομιλίας και η διαπροσωπική απόσταση αποτελούν δυναμικούς φορείς μη λεκτικής επικοινωνίας. Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν αντιλαμβάνονται ότι γίνονται πομποί μη λεκτικών μηνυμάτων ή ότι αντιδρούν στα μη λεκτικά μηνύματα άλλων ανθρώπων. Η συναισθηματική κατάσταση ενός ατόμου αποκαλύπτεται κυρίως με το σώμα, το πρόσωπο και τα μάτια, και δευτερευόντως με τη φωνή. Η φωνή πάλι, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο μιλούμε, είναι πιο αποκαλυπτική από το ίδιο το περιεχόμενο της ομιλίας.» (Πολεμικός, Κοντάκος, 13, 2002).

Το Ποιος, το Που και Το Πως

Το θέμα Μ. Λ. Ε. μπορεί να ενδιαφέρει τους μικρούς και τους μεγάλους μαθητές με τους δασκάλους τους, συναδέλφους σε συλλόγους διδασκόντων, γονείς, μέσα ή έξω από συλλόγους και σχολές γονέων, διάφορα στελέχη ή /και όλους αυτούς σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης σε αμιγή ή μεικτά σχήματα.

Η ανάπτυξη του μπορεί, λοιπόν, να προσαρμοστεί εύκολα σε ομάδες όπου η επικοινωνία είναι σημαντική. Από ομάδες εργαζομένων και «μαθητών» παιδικών σταθμών, νηπιαγωγείων... μέχρι και πανεπιστημίου, έως και σε και σε στελέχη της εκπαίδευσης που διδάσκονται και διδάσκουν κατά συνείδηση.

Σε γενικές γραμμές τα κυριότερα θέματα μέσα στο ευρύ πεδίο της Μ. Λ. Ε. μπορεί να είναι:

1. «Διαβάζοντας τις εικόνες»	2. «Διαβάζοντας το σώμα»
3. «Διαβάζοντας το πρόσωπο»	4. «Διαβάζοντας το χώρο»
5. «Διαβάζοντας το χρόνο»	6. «Διαβάζοντας τους ήχους»

Ο κοινός σκοπός που συνδέει όλα αυτά τα επιμέρους θέματα είναι διττός: α) η ανάπτυξη κοινωνικών – επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα στην ομάδα των –απανταχού- συνεργατών και β) η αποδοχή- ενθάρρυνση της προσωπικής έκφρασης και στήριξης μέσα στην ομάδα των –απανταχού- ανθρώπων.

Για τη βασική, πρώτη, προσέγγιση του θέματος «Μ. Λ. Ε.» μπορεί να δοθεί ένα μικρό χρονικό διάστημα (π.χ. 10-20 ώρες) όμως, πραγματικό τέλος στην επεξεργασία του δεν υπάρχει, δεδομένου ότι η επικοινωνία και οι διάφορες, διαφορετικές περιστάσεις τις οποίες βιώνουμε και μαθαίνουμε είναι ατελείωτες.

Οι μικρότερες ομάδες εργασίας -για κάθε θέμα- μπορούν να σχηματιστούν, πρώτα, με την προτροπή και καθοδήγηση του συντονιστή της ευρύτερης ομάδας (εκπαιδευτικού), με βάση την αρχή της ανομοιογένειας, δηλαδή ποικιλία στην κατανομή- ικανή εκπροσώπηση σε ηλικία, φυλή, φύλο και προφίλ συμπεριφοράς. Στην πάροδο του χρόνου αυτή η οργάνωση μπορεί να γίνει και πιο χαλαρή. Έτσι, ανάλογα με τις δράσεις θα υπάρξουν αργότερα και ομάδες όπου οι συμμετέχοντες θα έχουν επιλέξει τους συνεργάτες τους. Ένας αριθμός μελών που κυμαίνεται στο 4-6 δίνει τη δυνατότητα στην ομάδα να λειτουργήσει σε καλό επίπεδο.

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ... Για το πλήρες άρθρο, απευθυνθείτε στο Τμήμα Ένταξης)

ΠΗΓΗ: Άρθρο Κυριάκου Περβανά, 2003 – 2010, ως κείμενο συνοδευτικό βιωματικού σεμιναρίου ΜΛΕ προς τους μεταπτυχιακούς του ΔΙΧΗΝΕΤ / Πανεπιστημίου Αθηνών/ σε εφαρμογή του γράφοντα.

1. Οδυσσεύς Ελύτης / Δώρο Ασημένιο Ποίημα. Το Φωτόδεντρο και η 14^η ομορφιά.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΟΥΛΟΥΜΠΑΡΙΣΗ, ΣΥΜΒΟΥΛΟ Π.Ι.